

Mot våld i nära relationer, människohandel för sexuella ändamål och prostitution i Dalarnas län

Handlingsplan 2017-2020

Mot våld i nära relationer, människohandel för sexuella ändamål och prostitution i Dalarnas län

Handlingsplan 2017-2020

Länsstyrelsen i samverkan med länets regionala företrädare inom socialtjänst, Högskolan, Polisen, Åklagarkammaren, Kriminalvården, landstinget, Migrationsverket, Region Dalarna samt frivilliga organisationer kvinnojourer, Rädda Barnen samt brottsofferjouren

1.	Inledning.....	4
2.	Samverkan i länet	6
3.	Målområden, syfte och mål.....	8
3.1	Målområden	8
3.2	Syfte	8
3.3	Mål	8
4.	Insatser för perioden 2017 - 2020	9
4.1	Flickor/kvinnor och pojkar/män erbjuds stöd och hjälp av god kvalitet och hög tillgänglighet oavsett var de är bosatta i länet	9
4.2	Samverkan.....	9
4.3	Kompetenshöjande insatser	9
4.3.1.1	Informationsspridning.....	10
4.4	Uppföljning.....	10
5.	Regeringens nationella strategi 2017-2026	10
	Bilaga 1 - Samverkan	11
	Bilaga 2 - Myndigheter och organisationers ansvar/uppdrag.....	12
	Socialnämndens särskilda åtaganden	13
	Bilaga 3 - Definitioner	20

1. Inledning

Denna handlingsplan bygger dels på den strategi som antogs för åren 2010 – 2014 och dels på den strategi som gällde åren 2015-2016. Dessutom är socialnämndernas gemensamma handlingsplan för åren 2010-2014 sedan år 2015 inkluderad i detta dokument. Syftet med handlingsplanen är att synliggöra hur arbetet ska bedrivas i länet för att motverka våld i nära relationer mot flickor/kvinnor, pojkar/män samt inom områdena människohandel för sexuella ändamål och prostitution.

Våld i nära relationer kan drabba kvinnor, män samt flickor och pojkar och är ett omfattande problem som berör hela samhället. Den mest akuta jämställdhetsfrågan är enligt regeringen våld och andra former av övergrepp mot kvinnor. Förutom att skydda och bistå dem som utsätts måste samhället konfrontera bakomliggande värderingar och attityder som bidrar till våldsutövandet.¹ Detta har till stor del sin grund i föreställningar om kön, makt och sexualitet. Stereotypa normer kring maskulinitet och en negativ inställning till jämställdhet är riskfaktorer för våld och måste därför problematiseras och ifrågasättas².

Ytterst är det en fråga om kvinnors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter. Insatserna för att bekämpa mäns våld mot kvinnor måste göras utifrån ett rättsligt, socialt, ekonomiskt och hälsorelaterat perspektiv samt inte minst ur ett jämställdhetsperspektiv. Samma perspektiv måste användas vid insatser mot våld i samkönade relationer, hedersrelaterat våld, människohandel för sexuella ändamål och prostitution.

I de fall flickor och pojkar är eller har varit utsatta för våld, andra övergrepp eller upplever våld av närstående måste särskild hänsyn tas till deras behov, rättigheter och förutsättningar. Även när barn försöker visa att något är fel kan det vara svårt för dem att få hjälp. Ibland vågar den vuxne inte fråga eller lyssna och även när någon vuxen försöker hjälpa kan det bli svårt för barnet. Barnets bästa måste alltid vara i fokus!

Våld mot kvinnor i nära relationer skiljer sig från andra våldshandlingar, exempelvis våldet på gatan, på flera sätt. När det gäller våld i nära relationer är förövaren en närstående person som kvinnan har/har haft en känslomässig, intim relation

Regeringens jämställdhetspolitik

Övergripande mål:

”Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv”

Delmål

1. En jämn fördelning av makt och inflytande
2. Ekonomisk jämställdhet
3. Jämställd utbildning
4. En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet
5. Jämställd hälsa
6. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Läs mer i Regeringens skrivelse 2016/17:10 *Makt, mål och myndighet* - feministisk politik för en jämställd framtid

---

¹ Regeringens skrivelse 2011/12:3 sidan 23

² Ur regeringens skrivelse 2016/17:10

till. Våldet som riktas mot kvinnor är ofta upprepat och systematiskt samt tenderar att ge fler negativa konsekvenser för den drabbade. Kvinnor är kraftigt överrepresenterade när det gäller utsatthet för våld eller hot i hemmet. Män är överrepresenterade när det gäller utsatthet för våld på allmän plats.

I vårt arbete är det viktigt att arbeta med den våldsutsatta, med barnet samt med våldsutövaren och ibland även andra närstående familjemedlemmar. Det är också viktigt att uppmärksamma särskilt utsatta grupper. Med det menar vi att personerna antingen är utsatta i särskilt hög grad, att brotten ger upphov till särskilt allvarliga konsekvenser eller om personerna som utsätts inte har resurser och möjlighet att nyttja dessa för att förändra sin situation eller göra den känd. Begreppet sårbarhet kan användas för att synliggöra hur personer som skiljer sig från normen kan vara utsatta för våld och diskriminering på ett sätt som kräver särskilda stödinsatser.

Kostnaderna för våldet är svåra att beräkna. De årliga samhällsekonomiska kostnaderna för våld i nära relationer överstiger sannolikt fyra miljarder kronor. Utöver stort mänskligt lidande leder våld i nära relationer till avsevärda kostnader för samhället (NCK, Ekonomiska konsekvenser av mäns våld mot kvinnor, 2010). För att möjliggöra enhetliga uppskattningar av kostnaden för insatser som orsakas av våld i nära relationer har Socialstyrelsen fått regeringens uppdrag att ta fram en vägledning till kommuner och landsting för detta ändamål.³

Oavsett om det handlar om mäns våld mot kvinnor eller barn, våld i samkönade relationer, hedersrelaterat våld, människohandel för sexuella ändamål eller prostitution så utgör det en kränkning mot de mänskliga rättigheterna. Det är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem men även ett folkhälsoproblem med stora hälsokonsekvenser. Enligt FN:s definition är våld mot kvinnor ett uttryck för ojämlika maktförhållanden mellan flickor och pojkar samt kvinnor och män. Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt brott som utgör ett hot mot kvinnor och barns liv, hälsa och välbefinnande. Det är viktigt att arbeta för att skapa trygghet och frihet från våld för kommunens invånare. Kvinnor ska kunna känna sig trygga, leva utan rädsla och uppleva att de bestämmer över sina liv.

---

³ Regeringsbeslut 2017-02-03, S2017/01221/JÄM (delvis)

Länsövergripande händelser i länet

1982

- Första kvinnojouren etableras i länet

1985

- Länsgruppen mot barn som utsätts för sexuella övergrepp

2007

- Barnahus i Dalarna

2009

- Stöd till våldsutövare

2010

- Regional handlingsplan för socialtjänstens arbete med våld i nära relationer
- Dalarnas kompetens-centrum mot våld i nära relationer
- Länsgruppen mot våld i nära relationer, människohandel för sexuella ändamål och prostitution

2011

- Strategi mot våld i nära relationer, människohandel för sexuella ändamål och prostitution
- Landstingets riktlinjer mot våld i nära relationer
- Nätverket Mäns våld mot kvinnor bildas för praktiker

2013

- Förstudie centrum mot våld i Dalarna

2014

- Mora vidareutvecklar arbetet för centrumbildning i norra Dalarna.

2. Samverkan i länet

I Dalarna har det under flera år pågått ett aktivt arbete inom myndigheter och frivilligorganisationer för att utveckla samverkan och metoder i arbetet mot våld i nära relationer.

Länsgruppen mot våld i nära relationer, människohandel för sexuella ändamål och prostitution startade 2010 på uppdrag av Dalarnas samhällsråd. Samhällsrådet utgörs av ledningen för Landstinget, Polismyndigheten, Region Dalarna och Länsstyrelsen. Syftet är att Länsgruppen ska bidra till ökad samverkan och stärkt långsiktigt arbete i länet. Gruppen består av representanter för kommunernas socialtjänst, Högskolan Dalarna, Polisen, Åklagarkammaren, kriminalvården, Landstinget Dalarna, Region Dalarna, Migrationsverket, Länsstyrelsen Dalarna, samt frivilligorganisationer, för närvarande kvinnojourer, Rädda Barnen samt brottsofferjouren. Barnhus i Dalarna deltar också i arbetet. Länsstyrelsen, som har regeringens uppdrag att stödja samordningen av arbetet i länet, är sammankallande.

År 2009 påbörjades ett aktivt arbete mellan länets kommuner och Högskolan Dalarna för att ta fram en regional handlingsplan för socialnämnderna i länet⁴. Socialnämndernas ansvarsområde återges numera i denna handlingsplan. Detta arbete var även startskottet för Dalarnas kompetenscentrum mot våld i nära relationer (DKV) vid Högskolan Dalarna. Idag anordnas regelbundet högskoleutbildningen Mäns våld mot kvinnor i nära relationer om 7,5 hp. Inom ramen för Länsgruppens arbete samordnas övrig kompetensutveckling i länet inom området.

För att arbetet ska vara framgångsrikt måste vi alla samverka med varandra! En viktig utgångspunkt för samverkan är att tydliggöra vilka syften, frågeställningar, arbetsuppgifter och ansvar de olika verksamheterna har. Detta för att undvika dubbelarbete och bidra till att förväntningar och krav på samarbetspartners ska vara rimliga. Helhetssyn i samverkanssituationen uppstår ofta genom att specialister tillsammans skapar en gemensam och mer fullständig bild av en fråga än om de agerar var och en för sig. Drivkraften bakom samverkan är att använda befintliga resurser på bästa sätt för

---

⁴ Regional handlingsplan för socialtjänsten i Dalarnas län 2011-2014: *Våld i nära relationer-Att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och våld i samkönade relationer* (2010). Se länk: <http://www.regiondalarna.se/wp-content/uploads/2014/10/Bil-5-Regional-Handlingsplan-Vald-i-nara-relationer.pdf>

att synergieffekter ska uppnås. Detta så att kvinnor, män och/eller flickor och pojkar ska kunna få rätt stöd och hjälp. Förutom samverkan är det viktigt att det finns en tydlighet och förståelse för de olika parternas ansvarsområden samt en samsyn då det gäller definitioner inom området mäns våld mot kvinnor. Utgångspunkterna för arbetet är FN:s definition av våld mot kvinnor⁵, regeringens jämställdhetspolitik, 6:e inriktningsmålet *Mäns våld mot kvinnor ska upphöra* samt FN:s konvention om barns rättigheter. Se vidare bilagor 1–3.

---

⁵ Se bilaga 3-Definitioner

3. Målområden, syfte och mål

Länsgruppens prioriterade målområden för insatser är följande

3.1 Målområden

Fysiskt, psykiskt och sexuellt våld i nära relationer:

- Mäns våld mot kvinnor
- Flickor och pojkar som bevittnar våld
- Flickor och pojkar som utsätts för våld och sexuella övergrepp
- Hedersrelaterat våld med skiftande uttryck såsom barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor
- Våld i hbtq⁶-relationer
- Övrigt våld i nära relationer

Våld och övergrepp – oavsett relation, kön och ålder:

- Människohandel för sexuella ändamål
- Prostitution

3.2 Syfte

Arbetet mot våld i nära relationer som drabbar både kvinnor och män, flickor och pojkar, våld i samkönade relationer, hedersrelaterat våld, människohandel för sexuella ändamål och prostitution, ska utvecklas genom en starkt långsiktig samverkan i länet.

3.3 Mål

- Flickor/kvinnor och pojkar/män erbjuds stöd och hjälp av god kvalitet och hög tillgänglighet oavsett var de är bosatta i länet
- Samverkan i länet ska stödja och utveckla arbetet hos berörda kommuner, landsting, myndigheter och frivilligorganisationer, samt bidra till att arbetet integreras i berörda aktörers ordinarie verksamhet
- Kompetensnivån ska kontinuerligt höjas hos berörda samverkansaktörer

---

⁶ Homo- bisexuella och transpersoner

4. Insatser för perioden 2017 - 2020

För att uppnå syfte och mål ska arbetet genomföras med nedanstående arbetsinsatser. Länsgruppens parter samordnar sina insatser i en arbetsplan.

4.1 Flickor/kvinnor och pojkar/män erbjuds stöd och hjälp av god kvalitet och hög tillgänglighet oavsett var de är bosatta i länet

Länsgruppens parter ska arbeta för att:

- Samverkande strukturer inom och mellan samverkansaktörerna utvecklas och upprätthålls
- Det förebyggande arbetet i länet utvecklas
- Stöd i att förmedla och sprida goda exempel, exempelvis olika behandlingsinsatser och arbetsmodeller som tagits fram och utprovas inom området
- Stöd i att förmedla och sprida goda exempel på stödinsatser för särskilt sårbara grupper som utsätts för våld. Dessa grupper är bland annat hbtq-personer, flickor och pojkar samt äldre kvinnor, men även kvinnor med funktionsnedsättning, missbruksproblem och utländsk bakgrund
- Stödja arbetet med implementering och implementeringsprocesser i de verksamheter som arbetar med införandet av nya arbetssätt

4.2 Samverkan

- Länsgruppen sammanträder fyra gånger per år. Länsstyrelsen är sammankallande
- Socialnämnderna i länet ansvarar för att utveckla lokala samverkansgrupper⁷
- Nätverket Mäns våld mot kvinnor⁸ träffas 2 - 3 gånger per år. Länsstyrelsen är sammankallande
- Länsgruppen ska understödja samverkansparterna i arbetet med att systematiskt kartlägga omfattningen av våld i när relationer i länet

4.3 Kompetenshöjande insatser

Länsgruppens parter ska:

- samordna gemensamma utbildningsinsatser
- verka för ökad forskning i länet

---

⁷ I de lokala samverkansgrupperna för arbetet mot våld i nära relationer ingår bl.a. representanter

från socialtjänst, hälso- och sjukvård, polis och berörda frivilligorganisationer.

⁸ Länets kommuners kvinnofridssamordnare, Spetsgruppen Hedersrelaterat våld samt Människohandel för sexuella ändamål och prostitution

- verka för metodutveckling genom olika utbildningsinsatser

4.3.1.1 Informationsspridning

Länsgruppens parter ska verka för att:

- sprida resultat av aktuell forskning och kunskapsutveckling till myndigheter och organisationer
- följa utvecklingen och sprida information till myndigheter, organisationer och allmänheten
- relevant information inom området finns tillgängligt på respektive kommuns, landstings, myndighets samt frivilligorganisations hemsida

4.4 Uppföljning

- Länsgruppen sammanställer årligen genomförda aktiviteter inom ramen för handlingsplanen
- Handlingsplanen följs fortlöpande upp och revideras vid behov

5. Regeringens nationella strategi 2017 - 2026

Regeringen har beslutat om en tio-årig strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor samt att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjlighet till kroppslig integritet.

För att nå målen i strategin har regeringen beslutat om ett åtgärdsprogram för åren 2017 - 2020. Regeringens pekar på att det är viktigt att ha följande utgångspunkter i arbetet⁹:

- 1) Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld
- 2) Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn
- 3) Effektivare brottsbekämpning
- 4) Förbättrad kunskap och metodutveckling

Länsgruppen kommer att i den årliga planeringen för arbetet ha med dessa aspekter när insatser planeras i länet.

---

⁹ Se regeringens skrivelse Makt, mål och myndighet, 2016/17:10

Bilaga 1 - Samverkan

Skillnaden mellan samverkan, samordning och samarbete: Samordning och samarbete uppfattas som mer långtgående än samverkan. Samordning förutsätter att gemensamma formella regler finns och att mål och aktiviteter utformas gemensamt. Samordning innebär att organisationsprinciper påverkas. Samverkan tillåter att organisationerna fullt ut har kvar de ursprungliga målen och aktiviteterna.

Tre motiv för samverkan kan urskiljas:

- Det etiska motivet – Samverkan är en metod som syftar till att förhindra att individen faller mellan stolarna eller slussas runt mellan olika myndigheter/aktörer.
- Verksamhetsmotiv – Det är svårt att som enskild aktör på egen hand ge rätt stöd för varje enskild individ. Vi är beroende av andra aktörer.
- Effektivitetsmotiv – Samverkan är en metod som gör att vi på egen hand kan lösa vår uppgift mer kostnadseffektivt.

Något av det mest väsentliga med samverkan är att tydliggöra och skapa förutsättningar för att kunna ange vilka olika syften, frågeställningar, arbetsuppgifter och ansvar de olika verksamheterna har för att den som söker hjälp ska kunna få ett optimalt omhändertagande. Detta för att även undvika dubbelarbete och för att förväntningarna och kraven på samarbetspartners ska vara rimliga. Helhetssyn uppstår ofta genom att specialister tillsammans skapar en fullständig bild av en fråga i stället för att agera var för sig. Tillsammans åstadkommer man ett bättre resultat än om var och en arbetar för sig. Det kan ibland finnas behov av att anlägga ett perspektiv som är mer helhetsorienterat än att bara ta sin utgångspunkt i den egna organisationens behov och specialistkunskap. Detta så att kvinnor, män och/eller flickor och pojkar ska kunna få rätt stöd och hjälp.

De samverkansprojekt som är framgångsrika visar sig vara de som är konkreta och bygger på att klart avgränsade målgrupper går att identifiera. Vidare bör insatser koordineras så att komplementära fördelar erhålls för att samverkan ska lyckas. Klarhet i frågor som rör målsättningar, regler, ansvars- och kostnadsfördelningar samt former för samverkan framhålls också som viktiga. Erfarenheter från uppföljning av samverkan betonar att det är viktigt att de som samverkar högst konkret kan se vinsten och betydelsen av det i det egna arbetet och i den egna arbetssituationen för att ha lust och ork att satsa. Man ställer den klassiska frågan – vad tjänar vi på att samarbeta med er?

Några centrala punkter för fungerande samverkan är:

- Frågan är prioriterad och det finns ett engagemang
- Fungerande ledning av samverkan och att arbetet är förankrat på chefsnivå
- Målsättning och modell för samverkan
- Gott arbetsklimat
- Kontinuitet i arbetet

Bilaga 2 - Myndigheter och organisationers ansvar/uppdrag

Socialtjänsten

2010 antog socialnämnderna i länet en gemensam regional handlingsplan för hur arbetet ska bedrivas för att motverka våld i nära relationer, hedersrelaterat våld samt våld i samkönade relationer. Flera av dessa mål finns i denna strategi. Det finns emellertid ytterligare insatser som socialnämnderna har ett särskilt ansvar för. Dessa återfinns under rubriken Socialnämndens särskilda åtaganden.

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Undantag från denna bestämmelse regleras i 2a kap 3-5 §§ socialtjänstlagen. Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd från socialnämnden (4 kap.1 § SoL).

Kommunen har ansvar för stöd och hjälp åt den som utsatts för brott och dennes närstående. Kommunen har ett särskilt stort ansvar för våldsutsatta kvinnor som är eller har varit utsatt för våld av närstående. Detta gäller även för barn som blir utsatta för våld eller bevittnat våld. (5 kap 11 § SoL).

Kommunens ansvar har förtydligats från och med den 1 oktober 2014 i SOSFS 2014:4 – Våld i nära relationer – Föreskrifter och allmänna råd. Föreskrifterna är tillämpliga på arbete med barn och vuxna som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående (våldsutsatta) samt för barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående.

Stöd till barn och unga

I 5 kap. 1 § SoL ges allmänna, målinriktade bestämmelser för omsorger av barn och ungdom i vid mening. Där framgår att nämnden ska verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden. Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för barn och ungdomar som visat tecken på att utvecklas ogynnsamt. Betydelsen av ett nära samarbete med hemmen betonas särskilt. Genom bestämmelsen klargörs att socialnämnden både har stöd för och skyldighet att följa utvecklingen samt att erbjuda stöd och hjälp när man får kännedom om att barn och ungdomar visar tecken på att utvecklas ogynnsamt. Nämnden ska initialt ta ställning till om flickan eller pojken i trygghet kan vistas i hemmet eller om en placering utanför hemmet ska göras.

När det förekommer våld inom familjen är barnen särskilt utsatta och måste noggrant uppmärksammas. De riskerar även att själva utsättas för fysiskt eller sexualiserat våld av både fadern och modern. Socialnämnden ska också

särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Kommunen ska i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. (5 kap 1 a § SoL)

Stöd till våldsutsatta kvinnor

Socialtjänsten måste aktivt erbjuda hjälp av olika slag, till exempel tillfällig bostad, rådgivning, kontaktperson och hjälp att kontakta andra myndigheter. Till socialtjänstens ansvar hör också olika former av uppsökande verksamhet genom initiativ till kontakt med kvinnan när det blir känt att hon har utsatts för våld.

Stödinsatser till våldsutövande män

Stödinsatser till våldsutövande män är inte ett direkt tvingande uppdrag för socialtjänsten och det faller under det ansvar som regleras i rätten till bistånd och kommunens yttersta ansvar. Det är dock både lagstiftarens och regeringens uppfattning att kommunernas socialtjänst, som en del i en helhet av kvinnofridsarbetet, på olika sätt bör utveckla behandlings- och rådgivningsverksamheter till stöd för män som använder våld.

Stöd till frivilligverksamheterna

Kvinnjourernas och brottsofferjourernas arbete är ett mycket viktigt komplement till myndigheternas stödjande insatser, utifrån att brottsoffren får stöd av organisationer som inte är myndigheter. Socialtjänstens samverkan med och stöd till frivilligorganisationerna (främst kvinnojouren) är därför viktig.

Socialnämndens särskilda åtaganden¹⁰

Organisatoriska mål

- Socialnämnden i varje kommun i Dalarna utser en samordnare med ansvar för frågor som rör socialnämndens arbete mot våld i nära relationer.
- Samordnaren ges i uppdrag att, i den egna kommunen eller i samverkan med närliggande kommuner, bygga upp en myndighets- och organisationsövergripande lokal samverkansgrupp för arbetet mot våld i nära relationer.

---

¹⁰ Ur innehållet i Socialnämndernas gemensamma handlingsplan, antagen år 2010.

Verksamhetsrelaterade mål

Lokala handlingsplaner

- Varje socialnämnd ska med utgångspunkt från Socialstyrelsens allmänna råd, den regionala handlingsplanen och de lokala förhållandena upprätta lokala handlingsplaner för arbetet med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld.

Informationsspridning

- Socialtjänsten ska via kommunens hemsida och i andra kontakter med allmänheten sprida information på olika språk om samhällets stöd- och hjälpinsatser för de som är drabbade av eller utsätter andra för våld i nära relationer.

Kompetens- och metodutveckling

- Socialtjänsten ska kartlägga behovet av kompetens och verksamhetsutveckling för arbetet mot våld i nära relationer i den egna organisationen.

Insatser till våldsutsatta kvinnor och flickor och pojkar som bevittnat våld

- Tillfälliga boenden för våldsutsatta kvinnor ska ordnas inom rimligt avstånd från hemorten.
- För kvinnor som är utsatta för hedersrelaterat våld ska de särskilda skyddsaspekter som följer av detta beaktas och tillgodoses vid val av tillfälliga boenden eller andra insatser.
- Personal- och frivilligarbetare vid tillfälliga boenden för våldsutsatta kvinnor ska ha den kompetens som krävs för att hjälpa och stödja flickor och pojkar som bevittnat våld.
- Kvinnor och barn ska kunna erbjudas möjlighet till samtalsstöd i akuta kriser och som ett led i deras rehabilitering
- Socialtjänstens tillgång till tolkar med lämplig kompetens för uppgiften ska säkerställas.

Våldsutövande män

- Våldsutövande män som vill förändra sitt beteende ska erbjudas relevant samtalsstöd inom rimligt avstånd från boendeorten.

Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten i Dalarna

Regeringen har uppdragit åt Riksåklagaren och Åklagarmyndigheten att utarbeta ett åtgärdsprogram och att samverka med andra myndigheter i ärenden som rör våld mot kvinnor, att följa den internationella utvecklingen

på området och att regelbundet redovisa vidtagna åtgärder till regeringen. Riksåklagaren har också gett Åklagarmyndigheten i uppdrag att öka insatserna för att beivra och minska brott som innefattar våld mot kvinnor. Regeringen anser att det är angeläget att ärenden som rör våld och andra kränkningar i nära relationer bedrivs på ett så effektivt sätt som möjligt. Åklagare är alltid förundersökningsledare i ärenden angående våld mot närstående, vilket medför ett nära samarbete med polis som sköter utredningsarbetet.

Regeringen har i sina handlingsplaner uppdragit till olika myndigheter att genomföra insatser, för att förbättra arbetet med mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer (Regeringens skrivelse 2007/08:39). Rikspolisstyrelsen ska intensifiera sina insatser inom området genom utbildningsinsatser och andra åtgärder som ska förbättra det vardagliga arbetet. Som stöd i arbetet finns en handbok framtagen av Rikspolisstyrelsen i samverkan med de 21 polismyndigheterna med titeln "Brott i nära relationer". Polismyndigheten i Dalarna har även utarbetat en handlingsplan för brottsdrabbade i Dalarna.

Från och med 1 januari 2015 har de 21 polismyndigheterna övergått till en nationell myndighet, Polismyndigheten. Ovan framtagna dokument gäller tills vidare.

Några av polisens viktigaste uppgifter är att förebygga och utreda brott. I detta arbete krävs att varje medarbetare på myndigheten ska medverka till att den brottsdrabbade får det stöd, den information och hjälp som behövs.

Polisen har också en skyldighet att anmäla till socialtjänsten enligt SoL kap 14 § 1 socialtjänstlagen om barn under 18 år som är utsatta för våld eller hot, bevittnat våld eller hot mot närstående vuxen eller vistas i olämpliga miljöer.

Polisen har dessutom en omfattande informations- och underrättelseskyldighet gentemot brottsoffer. Den som utsatts för brott och som har behov av eller antas vara i behov av kontakt med stödorganisation, till exempel en kvinnojour, ska via polisen få information om möjligheten till hjälp via dessa organisationer.

Myndigheten ska bedriva ett aktivt samarbete med såväl offentliga som ideella aktörer.

Människohandel är också ett prioriterat område för polisen. Antalet fall av människohandel och koppleri de senaste åren har lett till att svensk polis har relativt god erfarenhet av att jobba mot denna brottslighet.

Polisens övergripande strategi för att komma åt människohandeln är dels att bekämpa de organiserade nätverk som redan finns i Sverige och dels att arbeta förebyggande så att nya nätverk inte vill etablera verksamhet i landet.

Målet är att göra Sverige till en oattraktiv marknad för den organiserade brottslighet som oftast står bakom den här typen av brott.

Landstinget Dalarna

Hälso- och sjukvården har ansvar för att våldsutsatta kvinnor, barn och män får ett adekvat medicinskt och psykosocialt omhändertagande. Det innebär att hälso- och sjukvårdspersonal ska:

- Upptäcka och fråga om våld
- Identifiera våld (akuta skador, sena effekter, varningstecken, vanliga reaktionsmönster)
- Ha ett gott bemötande (lyssna, fråga och tro berättelsen och ge ett snabbt omhändertagande)
- Dokumentera (noggrann undersökning och dokumentation, utfärda rättsintyg på begäran från polismyndighet)
- Behandla (vid behov sjukvård och psykosocialt stöd)
- Vid misstanke om att barn/ungdom utsatts för våld eller bevittnat våld anmäla till socialnämnden. Anmälan ska ske utan dröjsmål
- Samverka (ha kunskap om när andra instanser tar vid och vart man vänder sig)

Högskolan Dalarna

Högskolan Dalarna har inom ramen för sina yrkesinriktade utbildningsprogram med inriktning mot välfärdsområdet att verka för att undervisningen om våld i nära relationer blir ett permanent inslag i dessa utbildningar. Högskolan Dalarna ska också verka för att det projekt som nu går under namnet Dalarnas Kompetenscentrum för arbetet mot våld i nära relationer, DKV, blir ett ordinarie kompetenscentrum som ska bidra till ökad kompetens inom området våld i nära relationer.

Kriminalvården

Kriminalvården har ett särskilt uppdrag från regeringen att utveckla sitt arbete med avseende på våld mot kvinnor.

På nationell nivå deltar Kriminalvården i myndighetssamverkan med bland annat åklagarmyndigheten, domstolsverket, nationellt centrum för kvinnofrid, Rikspolisstyrelsen, länsstyrelserna, Migrationsverket, brottsförebyggande rådet.

Allt arbete ska utgå från ett brottsofferperspektiv där särskilt barnens situation ska uppmärksammas. Brottsofferslussar ska införas i hela kriminalvården på anstalter där det finns intagna som är dömda för våld och/eller sexuella övergrepp mot någon i en nära relation. Slussarna skyddar brottsoffret och är en förutsättning för att gärningsmännen inte ska återfalla

i sin brottslighet. Kriminalvården har fyra behandlingsprogram som riktar sig till personer i kriminalvård som har någon slags våldsproblematik; män med vålds problematik (Puls), konfliktlösning som riktar sig både till kvinnor och män (Våldspreventivt program – VPP), mäns våld i nära relationer (IDAP) samt hjälp att bryta destruktivt umgänge (Entré)

På Frivården i Dalarna utreds alla misstänkta gärningsmän inför en rättegång. Detta kan ske av specialiserade utredare. Syftet är att matcha klientens återfallsrisk och profil med de insatser som kan komma i fråga inom ramen för en dom till kriminalvård. Utredningsinstrument som till exempel SARA används för att säkerställa rätt bedömning och insats. Frivården har ett uppdrag att genomföra programmet IDAP för dömda män. I Dalarna sker ett flertal insatser genom så kallad kontraktsvård där förövaren genomgår denna behandling istället för att avtjäna fängelse. Forskning har visat att behandling i öppenvård är effektivare än på institution. Frivården arbetar även med Relation och samlevnadsprogrammet (ROS) som riktar sig till män dömda för alla typer av sexualbrott.

Länsstyrelsen i Dalarnas län

Länsstyrelserna har regeringens uppdrag att främja de nationella jämställdhetspolitiska målen samt stödja samordningen i länet av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor, att barn bevittnar våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Nationell kunskapsutveckling ska ligga till grund för de åtgärder som länsstyrelsen vidtar på området. Länsstyrelserna ska också samverka med relevanta myndigheter som till exempel Socialstyrelsen och Nationellt centrum för kvinnofrid när det gäller utbildningar. Utbyte av kunskap och goda erfarenheter med berörda aktörer bör främjas. Syftet är att stödja den samordning och samverkan som pågår eller att driva på och få till stånd samordning där sådan inte fungerar tillfredställande.

Migrationsverket

Migrationsverket är Sveriges centrala förvaltningsmyndighet för verksamhet inom migrationsområdet och ansvarar för hela migrationskedjan, från gräns till medborgarskap eller återvandring. Myndigheten beslutar om viseringar, uppehålls- och arbetstillstånd och medborgarskap. Det finns idag en nationell myndighetssamverkansplan för stöd till personer utsatta för människohandel. Planen är framtagen av Länsstyrelsen, Polismyndigheten, Åklagare, Migrationsverket samt socialtjänsten i Stockholm, Skånes och Västra Götalands län. Det finns en liknande gemensam handlingsplan som gäller ensamkommande asylsökande flickor och pojkar som reser in via Arlanda och som avviker eller riskerar att avvika från kommunala boenden.

Region Dalarna

I samverkan med länets kommuner ska Region Dalarna verka för att Dalarna är en region som präglas av socialt välbefinnande och god hälsa – inte minst för barnen – och där människors vilja och kunskap som drivkraft för utveckling och tillväxt tas tillvara. Vidare vara en region där jämställdhet och mångfald också ses som drivkrafter för utveckling och tillväxt.

Dalarna ska vara attraktivt och främja god hälsa och goda uppväxtvillkor.

Kvinnojourerna

Kvinnojourer är ideella självständiga föreningar. Kvinnojourerna har en viktig roll som opinionsbildare i frågan om mäns våld mot kvinnor och att vara röstbärare åt stödsökande kvinnor, tjejer och barn. Jourerna bygger på feministisk ideologi, har ett könsmaktsperspektiv och arbetar utifrån den stödsökande kvinnans behov. Alla som vänder sig till jourerna kan vara anonyma. Kontakt med myndigheter sker efter samråd med kvinnan/tjejen och med hennes tillstånd. Undantag görs då kvinnan är i fara eller då barn far illa.

Brottsofferjourerna

Brottsofferjourernas (BOJ) övergripande mål är att vara ett komplement till den offentliga sektorn vad gäller brottsofferarbete. De mänskliga rättigheterna är grunden för allt vårt arbete.

Brottsofferjourerna är ideella organisationer som är religiöst och partipolitiskt obunden. All hjälp är kostnadsfri.

Arbetet består i att aktivt delta i det lokala brottsförebyggande arbetet, informera om BOJ:s verksamhet i massmedia, skola, rättsliga och sociala myndigheter, politiker och andra intressenter och därigenom göra dessa medvetna om brottsoffrens situation.

Stödpersoner och vittnesstöd får genom BOJ utbildning och fortbildning kontinuerligt. Efter godkänd genomförd utbildning och personligt samtal får man ett stödpersonbevis och diplom. Alla stödpersoner och vittnesstödjare har tystnadslöfte och ställer upp med den diskretion som är tillräddig.

Några av stödpersonernas arbetsuppgifter i de lokala jourerna är att ge stöd och vägledning till de brottsutsatta och anhöriga i form av stödsamtal, vägledning i brottmålsprocessen, stöd och hjälp med myndighetskontakter, stöd inför och vid rättegång samt information om rätten till skadestånd.

Utbildade vittnesstöd vid tingsrätten ger information om hur rättegången går till och ger stöd i samband med rättegången. Ett vittnesstöd/stödperson kan

även sitta med under förhandling så att brottsoffret och vittnet inte behöver möta den tilltalade ensam.

Rädda Barnen

Rädda Barnen i Dalarna stöttar barn i utsatta situationer och deras föräldrar. Vi driver våra frågor genom att till exempel ha dialog med och ställa krav på makthavare, väcka opinion hos allmänheten och arbeta direkt med barn. Ingen flicka eller pojke ska utsättas för våld eller kränkande behandling eller någon annan form av diskriminering, vare sig i hemmet eller i skolan. Barn ska ha inflytande över frågor som berör dem. Allt vårt arbete utgår från Barnkonventionen.

Samverkande organisation

Barnahus i Dalarna

Barnahus i Dalarna är en resurs för hela länet och ett gemensamt åtagande från alla myndigheter. På Barnahus samverkar åklagare, polis, socialtjänst i samtliga kommuner, barnläkare/rättsläkare och barnpsykiatri. Flickor och pojkar i målgruppen ska genom samverkan tillförsäkras rättstrygghet, medicinsk undersökning, samt vid behov krisstöd omgående. Barnahus är organiserat under Individ-och Familjeomsorgen (IFO) i Borlänge kommun.

Flickor och pojkar som utsatts för sexuella övergrepp och/eller våldsbrott ska inte behöva åka till flera olika platser i rättsprocessen. Barnet ska uppleva att miljö och bemötande på Barnahus är välkomnande och tryggt.

Varje barn i Dalarnas län som misstänks vara utsatt för vålds- eller sexualbrott ska få tillgång till ett effektivt och samlat stöd av de på Barnahus samverkande myndigheterna. Samråd på Barnahus ska ske i nära anslutning till polisanmälan. Flickan och pojken samt familjen får även tillgång till behandlande insatser så fort som möjligt. Barnperspektivet är centralt.

Bilaga 3 - Definitioner

Vad är våld?

FN:s definition av våld mot kvinnor

"Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet." Våldet omfattar enligt denna definition fysiskt, sexuellt och psykiskt våld inom familjen och i samhället.

Våld i nära relationer (förövaren är en närstående till den som är våldsutsatt)

Med detta begrepp avser vi mäns våld mot kvinnor i heterosexuella relationer, våld i samkönade relationer, barn som bevittnar och lever med våld i sin familj, könsstympning, föräldrars våld mot barn inom familjen samt övrigt våld utfört av någon närstående som den våldsutsatte har en nära och förtroendefull relation till, exempelvis mor- och farföräldrar, nära kamrater, personal inom områden där en nära relation föreligger.

Psykiskt våld

Exempelvis verbala kränkningar, isolering, kontroll av ekonomi och information, förstörelse av ägodelar, hot, skambeläggande, gester, metodisk nedtryckning, försummelse, latent våld

Fysiskt våld

Exempelvis kasta saker, knuffa, hålla fast eller släpa, slå, skaka, ta strypgrepp, sparka, hota med vapen

Sexuellt våld

Exempelvis tvingas utföra eller genomlida sexuella aktiviteter mot sin vilja

Även män kan utsättas för våld av såväl män som kvinnor. Även om propositionens (2006/07:38) skrivningar, liksom hittillsvarande forskning, i huvudsak är inriktad på mäns våld mot kvinnor, kan samma resonemang

ligga till grund för arbetet att förebygga våld i nära relationer oberoende av individers kön.¹¹

Våld utan en nära relation mellan förövare och våldsutsatt (både könsrelaterat och inte könsrelaterat våld):

Med detta begrepp avser vi människohandel för sexuella ändamål (vanligen inte nära relation men kan förekomma), prostitution, sexuellt våld, övergrepp mot barn av okänd, våld i det offentliga rummet, våld som riktas mot homo-, bisexuella, transpersoner samt kollektivt våld utövat av grupper i det offentliga rummet.

Barns rätt till skydd

Varje barn, oavsett bakgrund, har rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals. FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) antogs 1989. Enligt konventionen ska bland annat barnets bästa komma i främsta rummet i alla åtgärder som rör barn.

Med barn avses pojkar och flickor under 18 år. Barn har rätt till omvårdnad och skydd mot misshandel och sexuella övergrepp.

Barn som bevittnat våld i nära relationer

Barn som hör eller ser våld och andra övergrepp som begås av eller mot någon närstående är offer för brott.

Hedersrelaterat våld

Hedersrelaterat våld ses och uttalas av kollektivet som en legitim, oundviklig handling för att straffa olydnad, bevara familjens heder och värna om släktens sociala överlevnad. Våldet är planerat och är framförallt psykiskt, socialt och fysiskt, men kan i förlängningen även vara sexuellt. (Tvång till oönskat sex med okänd/oönskad person genom ofrivilligt äktenskap.)¹²

Människohandel för sexuella ändamål

Människohandel säger i första hand något om hur olika personer har samverkat med varandra för att utnyttja barn eller vuxna. Människohandel behöver definitionsmässigt inte ha lett till någon form av utnyttjande, utan det räcker att gärningspersonerna har haft detta som syfte.

---

¹¹ Våld, handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, Socialstyrelsen 2011, sidan 15

¹² Nationellt konsultativt stöd för socialtjänst och andra verksamheter i arbetet mot hedersrelaterat våld, Socialstyrelsen och Länsstyrelserna 2005

Handeln betraktas som ofrivillig från offrets sida sett, syftar till exploatering och är ett brott mot henne eller honom. Handeln kan ske inom och mellan länder och själva gränsöverfarten och vistelsen i ett annat land behöver inte vara olaglig.

Prostitution

Prostitution är när minst två parter köper eller säljer sexuella tjänster mot ersättning (vanligen ekonomisk), vilken utgör en förutsättning för den sexuella tjänsten.

När det gäller personer under 18 år används i regel inte begreppet prostitution. I stället brukar man tala om sexuell exploatering av barn, till exempel handel med barn för sexuella ändamål, köp av sexuell handling av barn eller utnyttjande av barn för sexuell posering.

